

a—A d!N

Nauka dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem sztuki

Nauka języka poprzez innowacje dydaktyczne

Złóż, przetnij, przyklej! – sztuka polskich wycinanek

Wycinanki to długoletnia tradycja polskiej kultury ludowej. Najbardziej znane, pochodzące z Kurpi i Łowicza, były wycinane nożycami do strzyżenia owiec. Obejmują one zarówno proste, jak i bardzo misternie wykonane wzory — od jednobarwnych wycinanek po kolaże i ilustrowane opowieści — i były wykorzystywane do dekoracji ścian oraz okien. To sprawia, że stanowią doskonałe połączenie twórczej aktywności z nauką języka dziedzictwa.

Złóż, przetnij, przyklej! – sztuka polskich wycinanek PL

Profil uczestników: dzieci od 7 lat

Maksymalna liczba uczestników: 20 osób

Czas: 60–120 min (wstęp i jedno ćwiczenie)

Materiały: małe i duże nożyczki, blok techniczny (papier kolorowy), klej, ołówki, gumki, linijki, nożyki do cięcia i maty do bardziej skomplikowanych wzorów, wzory, dziurkacz, pisemne instrukcje, sprzęt do projekcji wideo (opcjonalnie)

Umiejętności językowe: słownictwo, wypowiedzi ustne, czytanie, słuchanie.

Inne umiejętności: Polska sztuka ludowa, mała motoryka, kolaż, opowiadanie historii, nauka od rówieśników.

Poziom: wszystkie poziomy

Opracowanie / Pochodzenie / Język oryginału: Rupert Hasterok, Comparative Research Network e. V. – English

WYCINANKI –
SZTUKA
POLSKICH WYCINANEK

Czas: 15- 25 min

Materiały: lista słownictwa,
ilustrowane materiały
pomocnicze lub filmy online o
wycinankach (opcjonalnie)

Aktywność 1 Krok po kroku

1. Przygotuj materiały pomocnicze z ilustrowanymi tekstami lub ustaw sprzęt do projekcji wideo online.

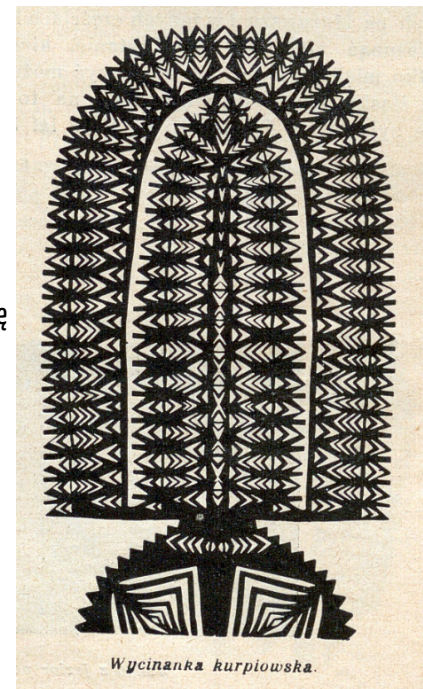
2. Przywitaj uczestników

Powitaj wszystkich uczestników warsztatów i wyjaśnij ich charakter oraz cel. Jeśli uczestnicy jeszcze się nie znają, warto zorganizować krótką zabawę integracyjną (tzw. icebreaker), podczas której będą mieli okazję się przedstawić i lepiej poznać. Możesz na przykład wykorzystać polską rymowaną wyliczankę, w której wskazana osoba przedstawia się pozostałym.

3. Opowiedz historię tradycyjnych polskich wycinanek

Krótko przedstaw uczestnikom polską ludową tradycję wycinanek, korzystając z poniższych źródeł.

Wyjaśnij dwa najbardziej znane style wycinanek: kurpiowski i łowicki, oraz opowiedz, jak dawniej wycinanki były tworzone za pomocą nożyc do strzyżenia owiec i wykorzystywane do dekorowania pomieszczeń w czasie świąt, takich jak Boże Narodzenie. Czasami pokrywały całe ściany. Możesz również pokazać uczestnikom jeden dłuższy lub dwa krótsze filmy albo dodać przykłady wycinanek z innych krajów (np. z Ukrainy, Białorusi lub – w innym stylu – z Japonii). Wyjaśnij także, dlaczego wybrałeś konkretny styl do realizacji warsztatów (zadania 2, 3 lub 4).

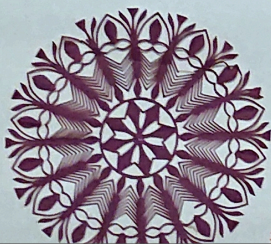
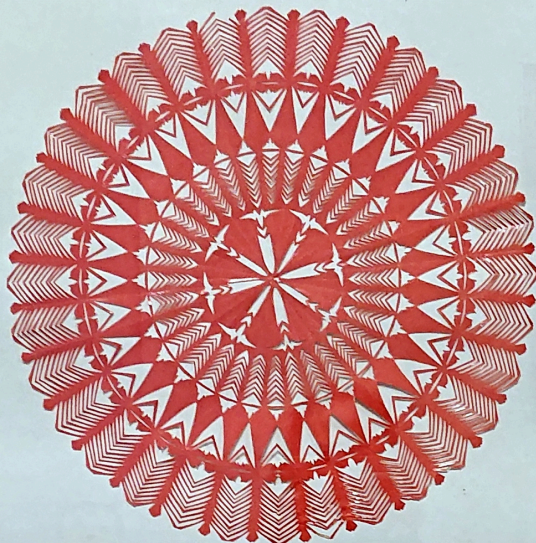

Wycinanka kurpiowska (1937)

Zasoby online

- Istnieje wiele stron internetowych poświęconych polskim wycinankom z technicznego lub etnograficznego punktu widzenia. Dobrym krótkim wprowadzeniem jest artykuł Aleny Aniskiewicz w języku angielskim Folk Art at Home: A DIY Guide to Polish Paper Cut-Outs, dostępny [tu](#). Jeśli chcesz zgłębić temat, warto zapoznać się z podlinkowanymi stronami na dole. Jeśli wolisz posłużyć się ilustrowaną książką drukowaną, polecić można na przykład „Wycinankę ludową” autorstwa Józefa Grabowskiego.
- Wycinanki można tworzyć poprzez wycinanie bez przygotowania lub przy użyciu wcześniej przygotowanego wzoru – samodzielnie opracowanego lub pobranego z internetu – który następnie należy narysować lub przymocować do kolorowego papieru do wycinania. Początkującym zaleca się stosowanie tej drugiej techniki. Osobom pozbawionym inspiracji poleca się zapoznanie z reprodukcjami wycinanek dostępnymi online lub pobranie gotowych szablonów – wystarczy wpisać w wyszukiwarce, na przykład: „wycinanki szablony do druku”. Przykłady można znaleźć m.in. na stronie Muzeum Etnograficznego w Warszawie [tu](#).
- Filmy wideo to świetny sposób, aby dowiedzieć się więcej o wycinankach i o tym, jak je tworzyć. Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce udostępnia wykład online na temat tradycyjnych polskich wycinanek – dostępny [tu](#). Co ważniejsze w kontekście warsztatów, wideo tutoriale stanowią doskonałe źródło informacji o technikach, materiałach i przyborach potrzebnych do pracy. Oto kilka przykładów: Kanał YouTube Stowarzyszenia "Pracownia Etnograficzna" zawiera krótkie wprowadzenie w formie tutorialu w języku angielskim i polskim – dostępne [tu](#). Tutoriale przeznaczone dla dzieci w wieku szkolnym można znaleźć na [tu](#), [tu](#) i [tu](#). Ciekawą mieszankę tradycji polskich i żydowskich prezentuje ten [film](#) przygotowany przez Muzeum w Głogowie.

STWÓRZ WŁASNĄ WYCINANKE W STYLU KURPIOWSKIM

Czas: 60-90 min

Materiały: małe i duże nożyczki, papier kolorowy (techniczny), klej, ołówki, gumki do mazania, linijki, nożyki do precyzyjnego wycinania i maty do cięcia, wzory (szablony), dziurkacz, pisemne instrukcje, opcjonalnie tektura

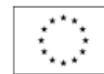
Aktywność 2 Krok po kroku

1. Historia wycinanek kurpiowskich

Wycinanki kurpiowskie należą do najpopularniejszych w Polsce. Pojawiły się w połowie XIX wieku w Puszczy Zielonej na Mazowszu, na północ od Warszawy, po tym jak pierwsza polska papiernia w Jeziornie pod Warszawą wprowadziła na rynek błyszczące kolorowe papiery. Wczesne wycinanki były jednokolorowe i miały kształt gwiazd, kół oraz drzewek życia (leluja), lilii, doniczkowych roślin i monstrancji (hostia). Zwyczaj ten zanikł około 1930 roku, ale został ożywiony po II wojnie światowej dzięki konkursowi i wystawie, które odbyły się w Kadzidle w 1948 roku. W tym okresie do kształtu gwiazdy dodano sylwetki ludzkie, a nową formą stała się jednokolorowa, prostokątna wycinanka tematyczna, zwana „lasem”. W 2020 roku wycinanka kurpiowska została wpisana na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Więcej informacji o wycinance kurpiowskiej, wraz z licznymi przykładami prac lokalnych twórców ludowych, można znaleźć w cyfrowej broszurze opublikowanej w języku polskim i angielskim przez Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce – dostępnej [tu](#).

2. Ćwiczenie prostych wycinanek

Uczestnicy bez wcześniejszego doświadczenia lub małe dzieci najlepiej, aby zaczęli od ćwiczenia prostych, prostokątnych lub okrągłych wzorów, zanim spróbują swoich sił w bardziej skomplikowanych cięciach. Można zacząć na przykład od wzorów w kształcie grotów strzał lub zygzaków. Aby wykonać prostokątną, symetryczną wycinankę, należy złożyć kartkę papieru na pół wzdłuż krótszego boku (1), a następnie narysować przy zgięciu połowę rośliny lub sylwetki ludzkiej (2). Podczas wycinania zawsze należy obracać papier, a nie nożyczki. Aby wyciąć ostry kąt, należy ciąć w jego kierunku z obu stron (3), a następnie usunąć zbędny papierowy trójkąt. Na końcu rozłożyć wycinankę (4). Szablony do prostszego i trudniejszego wzoru w stylu kurpiowskim można znaleźć na przykład [tu](#) i [tu](#).

a—A d! N

1. Złóż prostokątną kartkę papieru na pół wzdłuż jej krótszego boku.

2. Lekko naszkicuj wzór ołówkiem po stronie zagięcia.

3. Zawsze obracaj papier, a nie nożyczki, i tnij z obu stron w kierunku ostrego kąta.

4. Na koniec rozłóż papier.

Aby wykonać wzór w kształcie koła, wytnij z papieru okrąg narysowany przy pomocy cyrkla (1), złóż go na pół (2), a następnie jeszcze raz lub dwa razy (3), aby uzyskać kształt przypominający róg lodowy (4). Następnie zaprojektuj wzory ołówkiem i wytnij je wzdłuż zgięć oraz na zaokrąglonym brzegu (5) i rozłóż papier (6). Te same wzory można również uzyskać, wycinając je swobodnie bez wcześniejszego szkicowania, ale mogą być one mniej regularne.

(1)

(2)

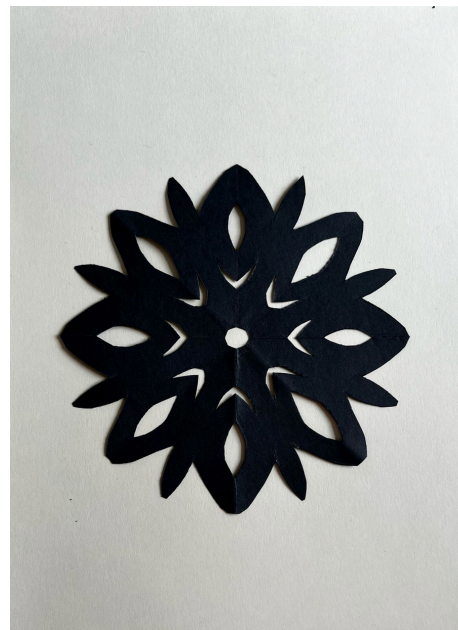
(3)

(4)

(5)

(6)

3. Tworzenie własnej wycinanki kurpiowskiej

Gdy uczestnicy zrozumieją już zasady tworzenia wycinanek, poproś ich o wymyślenie bardziej złożonego wzoru lub o skopiowanie – albo dostosowanie – tradycyjnego motywu wybranego z przygotowanej przez Ciebie kolekcji. Postępujcie według następujących kroków: Wybierz kolorowy papier w kształcie prostokąta lub kwadratu, złóż go – w przypadku prostokąta na pół wzdłuż dłuższego boku, a w przypadku projektu gwiazdy – kilkakrotnie, jak opisano wcześniej. Naszkicuj ołówkiem wzory, które chcesz wyciąć. Rozpocznij wycinanie wzdłuż narysowanych linii, obracając papierem, a nie nożyczkami. Po zakończeniu wycinania, ostrożnie rozłóż papier, aby odstąpić gotowy wzór. Alternatywnie, wzór można stworzyć poprzez dowolne wycinanie (bez wcześniejszego szkicu), choć taki projekt może być mniej symetryczny.

Gotowy wzór można następnie wykorzystać do ozdobienia szyby okiennej, przyczepiając nitkę do jego górnej części i zawieszając go w ramie okna lub na ścianie nad oknem. Można go także przykleić do kartonu w innym kolorze lub umieścić w ramce.

ZAPROJEKTUJ WYCINANKĘ W STYLU ŁOWICKIM

Czas: 60-90 min

Materiały: nożyczki, klej, papier techniczny, papier kolorowy

Zaprojektuj wycinankę w stylu łowickim

Aktywność 3 krok po kroku

a-A d! N

1. Wycinanki w stylu łowickim: wielowarstwowe i kolorowe

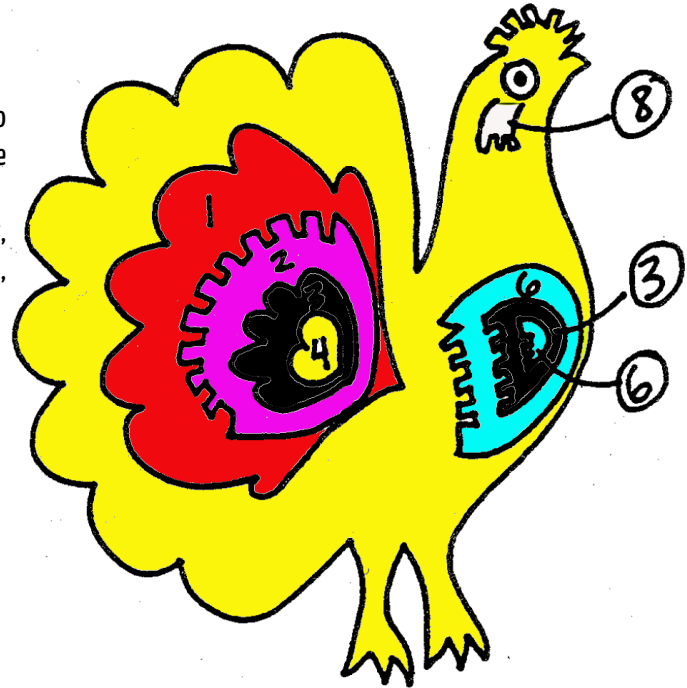
Wycinanki z regionu łowicza, na zachód od Warszawy, mają zupełnie inną formę niż te z Kurpi. Zamiast wycinać wzory z jednego kawałka papieru, ludowi artyści łowiccy używają małych, kolorowych elementów nakładanych na siebie i łączą je w rodzaj kolażu, który historycznie składa się z motywów kwiatowych, często razem z figurami zwierząt, takimi jak koguty. Najlepiej ilustruje to tutorial wideo dostępny na kanale Doroty Skrobisz na YouTube:

2. Stwórz prosty wzór do ćwiczeń

Najlepiej zacząć od małego wzoru, zanim zaplanuje się całą kompozycję. Proponujemy dwa szablony: kwiat i kogut, które można pobrać [tu](#). Następnie wybierz papier kolorowy, którego chcesz użyć. Dla każdego elementu złóż papier na pół i narysuj kontury elementu po prawej stronie zgięcia. Wytnij papier wzdłuż narysowanych linii. Postępuj tak samo z pozostałymi elementami. Na końcu złóż swój wzór, nakładając lub zestawiając kolorowe elementy, przyklejając je na karton, aby uzyskać pożądany kwiat lub koguta. Teraz możesz przejść do dalszych działań.

3. Zaplanuj i wykonaj swoją kompozycję w stylu łowickim

Jeśli nie chcesz odwzorować istniejącego wzoru lub nie czujesz się jeszcze na tyle pewnie, aby improwizować, zacznij od szkicu planowanej kompozycji. W każdym przypadku określ jej główny motyw – może to być kwiat, zwierzę lub postać ludzką – i buduj kompozycję, kierując się od centrum ku brzegom. Zastanów się nad gamą kolorystyczną, której chcesz użyć. Dla tradycyjnej wycinanki łowickiej najlepiej wybierać barwy jasne i kontrastowe. Aby zaoszczędzić czas, warto sporządzić wstępną listę elementów, które będą potrzebne.

Zacznij od przygotowania podstawowych kształtów: okrągłych, przypominających medalion — dla rozet kwiatowych; prostokątnych — dla zwierząt lub postaci ludzkich; albo w formie poziomego pasa — dla elementów dekoracyjnych przypominających wzory pasowe. Złóż kolorowy papier na pół (lub więcej razy), narysuj połowę (lub część) symetrycznego wzoru, a następnie ostrożnie go wytnij, nie rozkładając papieru. W ten sam sposób postępuj z pozostałymi elementami kolejnych warstw. Staraj się, aby były one cienkie, tak by gotowa wycinanka nie była zbyt masywna.

Umieść i przyklej podstawowe kształty na kartonie. Nakładając kolorowe warstwy, używaj kleju oszczędnie, aby uniknąć falowania i zmarszczeń papieru. Warstwy dodadzą kontrastu i głębi, tworząc wrażenie trójwymiarowości.

Na koniec dodaj drobne detale, takie jak kropki, małe kwiatki i listki, aby uzupełnić kompozycję. Możesz je również dorysować cienkopisem. Pozostaw wycinankę do całkowitego wyschnięcia przed jej dalszym użyciem lub przenoszeniem.

Przede wszystkim – bądź cierpliwy! Tworzenie wycinanek to precyzyjne rzemiosło, które wymaga dokładności i staranności.

OPOWIEDZ WYCINANKOWĄ HISTORIĘ

Czas: 50-60 min

Materiały: nożyczki, klej, papier techniczny, papier kolorowy, karton.

Opowiedz wycinankową historię

Aktywność 4 Step-by-Step

1. Wprowadzenie

Inny typ wycinanek praktykowany w regionie kurpiowskim to tzw. styl kodry. Tradycyjnie te jednokolorowe wycinanki o prostokątnym lub kwadratowym kształcie przedstawiają sceny z życia wiejskiego (wesela, żniwa, wyprawy na targ itp.), bajki ludowe lub tematy religijne, jak w dwóch przykładach wygenerowanych przez sztuczną inteligencję zamieszczonych po prawej stronie i na poprzedniej stronie. Zazwyczaj zawierają one zwierzęta (koguty, ptaki, jelenie) oraz postacie ludzkie. Gdy postacie te wydają się wchodzić ze sobą w interakcję, sprawiają wrażenie, jakby opowiadały jakąś historię. Misternie wykonane, koronkowe wzory wymagają jednak dużej zręczności i doświadczenia.

Z biegiem czasu wycinanki w stylu kodry znacznie się rozwinęły i obecnie często przedstawiają sceny miejskie oraz zawierają kolorowe warstwy, podobnie jak w stylu łowickim. Zainspirowały one także innych twórców ludowych, rzemieślników i amatorów w różnych częściach Polski, a nawet poza jej granicami. Wzory typu kodry można dziś znaleźć na odzieży, tapetach i projektach mebli. Co więcej, warsztaty poświęcone polskiej sztuce wycinanek stały się popularne w innych krajach europejskich i w Ameryce Północnej, przyczyniając się do upowszechnienia tej praktyki poprzez jej adaptację dla początkujących i dzieci.

2. Wyobrażenie sobie i naskizowanie scenki

Poproś uczestników, aby pomyśleli o historii, którą chcieliby opowiedzieć za pomocą wycinanki. Zaproponuj kilka przykładów, takich jak bajka, wycieczka czy przyjęcie urodzinowe dla młodszych dzieci, ale podkreśl, że wszystkie tematy są odpowiednie, włączając motywy miejskie lub abstrakcyjne. Kolejnym wyborem jest decyzja, czy stworzyć wycinankę jednopozomową, czy wielopozomową. Można również użyć papieru z gradientem lub teksturą albo podzielić wycinankę na kilka paneli, jak w komiksie. Zaproponuj tym, którzy wciąż są niepewni, aby zaczęli od szkicu ołówkiem.

2. Wykonanie wycinanki

Krótko wyjaśnij podstawowe techniki stosowane w stylach kurpiowskim i łowickim, jak opisano powyżej. Jeśli to konieczne, zachęć uczestników do spróbowania swoich sił na prostym wzorze. Gdy już się zapoznają, poproś ich, aby zaczęli pracować nad swoją wycinanką i określ czas, w którym powinna zostać ukończona. Zapewnij praktyczne wsparcie tym, którzy go potrzebują, pokazując, jak ciąć lub – w przypadku młodszych dzieci – tymczasowo przejmując wycinanie. Zaangażuj niepewnych uczestników w rozmowę o ich projekcie, aby pomóc im lepiej go określić.

4. Prezentacja i omówienie gotowych wycinanek

Zbierz uczestników i przejdź od stołu do stołu, prosząc twórców wycinanek o opisanie swoich prac, a pozostałych o komentarze. Pamiętaj, że wycinanki sklejone klejem nie powinny być przenoszone, dopóki klej całkowicie nie wyschnie.

Nie zapomnij poprosić uczestników o opinię na temat warsztatów. Pomyśl o zorganizowaniu wystawy wycinanek, jeśli planujesz korzystać z tego samego pomieszczenia w przyszłości.

A top-down view of a pair of hands cutting a red rectangular piece of paper. The left hand holds a pair of blue-handled scissors, with the blades positioned to cut the top edge of the red paper. The right hand holds the top-right corner of the red paper. The background is a light pink surface, with a light blue triangle in the top-left and a light yellow triangle in the top-right.

**ZALECENIA DLA NAUCZYCIELI I
EDUKATORÓW**

Przygotowanie:

- Zapoznaj się wcześniej z zasobami online, z których zamierzasz korzystać.
- Zgromadź zestaw wycinanek, które uczestnicy mogą wykorzystać jako źródło inspiracji.
- Stwórz lub pobierz szablony, które mogą być użyte przez mniej wprawnych lub młodszych uczestników.
- Rozważ wykonanie własnych wycinanek przed warsztatami, aby lepiej zrozumieć proces i efektywnie wspierać uczestników, lub poproś bardziej doświadczoną osobę o pomoc.
- Upewnij się, że wszystkie niezbędne materiały będą dostępne.

Oczekiwane wyniki:

- Uczestnicy poszerzą swoje słownictwo i lepiej opanują specyficzny rodzaj języka, czyli język instrukcji do praktycznych działań.
- Nowe słownictwo jest lepiej zapamiętywane dzięki towarzyszącym kreatywnym aktywnościom i praktyce komunikacyjnej.
- Uczestnicy dowiedzą się więcej o sztuce polskich wycinanek oraz o jej historii.
- Zwiększą się ich umiejętności twórcze, sprawność manualna oraz kompetencje miękkie, takie jak praca zespołowa, uczenie się od rówieśników i umiejętności komunikacyjne.

Adaptacja/Zastosowanie metody

- **grupa o różnym stopniu znajomości języka**

Warsztaty mogą być prowadzone w języku dziedzictwa lub w języku większościowym z elementami tego pierwszego – w zależności od poziomu znajomości języka uczestników. Jeśli poziomy te znacznie się różnią, warto rozważyć pracę w tandemie lub w małych grupach (np. dzieci z rodzicami). W razie potrzeby należy parafrazować trudniejsze słowa lub zdania w prostszym języku albo podawać tłumaczenia.

- **inne języki**

Podobne działania związane ze sztuką ludową mogą być przeprowadzane dla innych języków, wykorzystując ten moduł jako szablon, jednak będzie to wymagało znacznie większego przygotowania, na przykład w zakresie identyfikacji odpowiednich zasobów internetowych oraz opracowania planu

- **opcje dwujęzyczne/wielojęzyczne**

Opisane tutaj działania mogą być wykorzystywane w warsztatach dwujęzycznych lub wielojęzycznych, aby zapoznać uczestników z tradycjami i technikami sztuki ludowej z innych krajów. Wycinanki były i są szeroko praktykowane w wielu krajach, a odpowiednie tradycje można porównywać podczas wyjaśnień udzielanych uczestnikom.

- **cultural context**

Tradycje wycinanek istnieją w wielu krajach (Białoruś, Ukraina, Szwajcaria, Chiny, Japonia itd.), ale nie są już do nich ograniczone. W razie potrzeby można również wybrać inną tradycję sztuki ludowej i dostosować do niej ten moduł edukacyjny.

- **inne grupy wiekowe**

Warsztaty zostały zaprojektowane z myślą o młodzieży i dorosłych, którzy lubią zajęcia praktyczne lub artystyczne. Można je dostosować do potrzeb młodszych dzieci, upraszczając zadania i używając prostego języka. Wycinanki o skomplikowanych wzorach wymagają narzędzi, takich jak nożyk introligatorski lub skalpele jednorazowe, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia młodszych dzieci. Aby zapewnić zaangażowanie i motywację uczestników, należy dostosować moduł do swojej grupy docelowej. Na przykład, pracując z bardzo małymi dziećmi, warto skrócić część poświęconą historii wycinanek.

- **wersja do użytku na zewnątrz**

Warsztaty mogą być prowadzone na świeżym powietrzu, przy stołach w ogrodzie lub parku, przy sprzyjającej pogodzie.

- **wersja online/ mieszana**

- Zajęcia mogą być również prowadzone w trybie online lub hybrydowym, jednak będzie to wymagało dostosowania i spowoduje mniejszą interakcję między uczestnikami.
- Aby uniknąć długich sesji online, należy podzielić działania na części, a niektóre zadania zaplanować jako pracę indywidualną do wykonania w domu. Uczestnicy spotykaliby się online jedynie na prezentację prowadzącego i omówienie wyników prac w sesji plenarnej.
- Należy pamiętać, że trudno będzie zapewnić praktyczne wsparcie podczas wycinania, choć można w tym celu użyć kamery w smartfonie jako mobilnego urządzenia nagrywającego.
- Nauczanie zdalne wymaga większej samodyscypliny i umiejętności uczenia się w sposób autonomiczny, co ogranicza udział do starszych dzieci i dorosłych.

- **wyzwania**

- Chociaż sztuka wycinania z papieru jest dostępna dla wszystkich członków grupy docelowej – czyli dzieci od 6. roku życia, młodzieży, a nawet dorosłych – to jednak do czerpania przyjemności z tworzenia wycinanek potrzebna jest motywacja i zaangażowanie. Prowadzący również powinien interesować się tą tematyką, choć możliwa jest współpraca z bardziej doświadczoną osobą, która udzieli praktycznych wskazówek i pomoże w projektowaniu oraz wycinaniu.
- Aby uniknąć trudności ze zrozumieniem w grupie o zróżnicowanym poziomie znajomości języka, należy posługiwać się prostym językiem lub udostępnić uczestnikom listę słów z objaśnieniami lub tłumaczeniami, jeśli nie chce się używać języka większościowego.
- Złożone wzory wymagają narzędzi, które nie są tak powszechne jak nożyczki czy klej.

- **możliwości dla rodziców**

- Rodzice zainteresowani wycinankami mogą z łatwością tworzyć je wspólnie z dzieckiem lub dziećmi, a jeszcze lepiej – wziąć udział w międzypokoleniowych warsztatach. Jak wspomniano wcześniej, dostępnych jest wiele drukowanych i wideo poradników.

Tags:

reading, spelling, writing, speaking, pronunciation, listening, vocabulary, syntax, creativity, artistic skills, organisation, orientation, non-verbal expression, cultural skills, self-confidence, intergenerational, science-related, body movements, drawing, painting, singing, theatre, collage, 1 kid activity, 2 and + kids activity

Lesen, Rechtschreibung, Schreiben, Sprechen, Aussprache, Zuhören, Wortschatz, Syntax, Kreativität, künstlerische Fähigkeiten, Organisation, Orientierung, nonverbaler Ausdruck, kulturelle, interkulturelle, digitale Fähigkeiten, Selbstvertrauen, generationsübergreifend, wissenschaftsbezogen, Körperbewegungen, Malerei, Gesang, Theater, Collage,

lecture, orthographe, écriture, expression orale, prononciation, écoute, vocabulaire, syntaxe, créativité, compétences artistiques, organisation, orientation, expression non verbale, culturelle, interculturelle, numérique, confiance en soi, intergénérationnel, scientifique, gestuelle, peinture, chant, théâtre, collage

czytanie, ortografia, pisanie, mówienie, wymowa, słuchanie, słownictwo, składnia, kreatywność, zdolności artystyczne, organizacja, orientacja, ekspresja niewerbalna, kulturowe, międzykulturowe, umiejętności cyfrowe, pewność siebie, międzypokoleniowe, związane z nauką, ruchy ciała, malarstwo, śpiew, teatr, kolaż,

citire, ortografie, scris, vorbire, pronunție, ascultare, vocabular, sintaxă, creativitate, abilități artistice, organizare, orientare, exprimare non-verbală, culturale, interculturale, abilități digitale, încredere în sine, intergeneraționale, legate de știință, mișcări ale corpului, pictură, cânt, teatru, colaj, olvasás, helyesírás, írás, beszéd, kiejtés, hallgatás, szókincs, szintaxis, kreativitás, művészi készségek, szervezés, tájékozódás, non-verbális kifejezés, kulturális, interkulturális, digitális készségek, önbizalom, generációk közötti, tudományhoz kapcsolódó, testmozgások, festészet, éneklés, színház, kollázs,

القراءة، التهجئة، الكتابة، التحدث، النطق، الاستماع، المفردات، بناء الجملة، الإبداع، المهارات الفنية، التنظيم، التوجيه، التعبير غير اللفظي، الثقافية، بين الثقافات، المهارات الرقمية، الثقة بالنفس، بين الأجيال، المتعلقة بالعلم، حركات الجسم، الرسم، الغناء، المسرح، الكولاج،

читання, правопис, письмо, говоріння, вимова, аудіювання, словниковий запас, синтаксис, креативність, художні навички, організація, орієнтація, невербальне вираження, культурні, міжкультурні, цифрові навички, впевненість у собі, між поколіннями, пов'язані з наукою, рухи, тіла, живопис, спів, театр, колаж

Źródła obrazów

Zdjęcia ilustrujące techniki składania i wycinania na stronach 8, 9 i 10:

© Katla Hasterok

Wszystkie pozostałe ilustracje, z wyjątkiem dwóch wygenerowanych przez AI na stronach 16 i 17, zostały opublikowane na licencji Creative Commons i pochodzą z Wikimedia Commons.